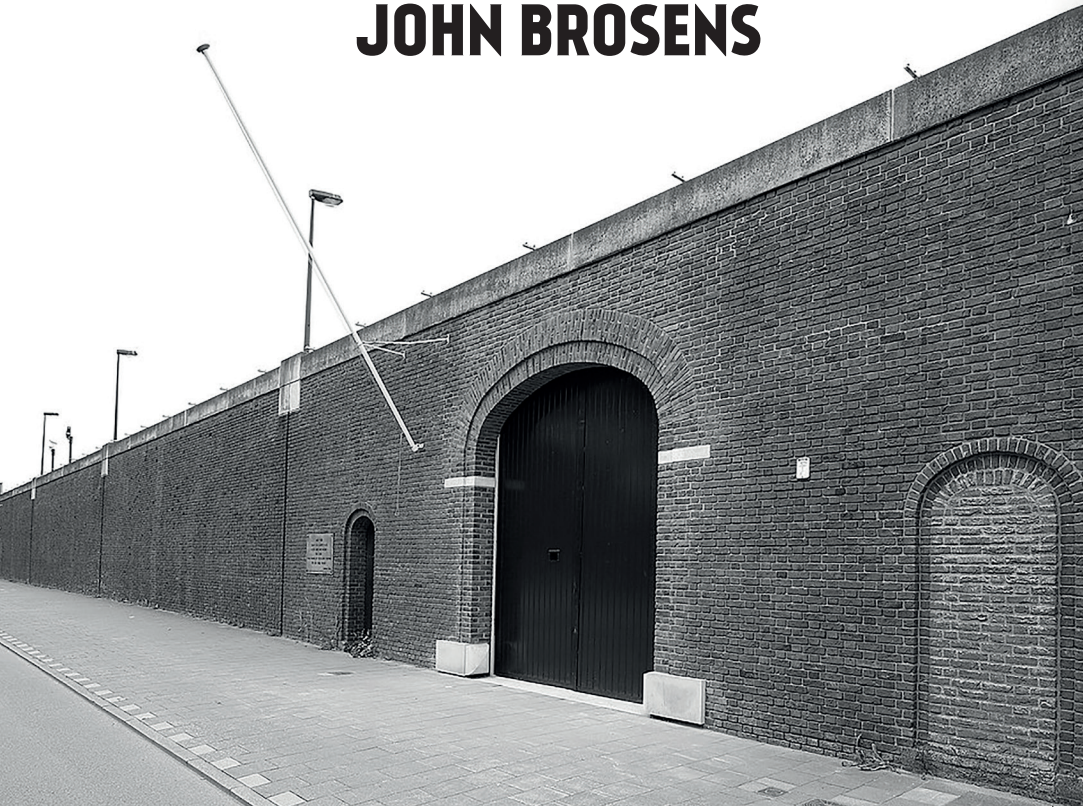

DE MAN IN CEL

401 De oorlogsjaren
van *Simon Willemse*
JOHN BROSENS

John Brosens

DE MAN IN
CEL 401

*De oorlogsjaren van
Simon Willemse*

Uitgeverij Omniboek

I

Juli 1940

Gemeentebode Wisse klopte op het middenpaneel van de openstaande deur van de burgemeesterskamer.

‘Meneer de burgemeester? De twee jongens die u gevraagd heeft te komen zijn er.’

Kaeso Fabius, sinds vier jaar burgemeester van Oostkapelle, keek op de Friese staartklok die tegen de blinde muur van zijn werkkamer stond. Het luide getik irriteerde hem vanaf de eerste dag, maar het was een geschenk van zijn voorganger en het zou ongepast zijn het enorme ding op zolder te zetten of weg te doen. Gelukkig was de bode erin geslaagd de galmende slagen te temmen door de hamers met fluweel te omwikkelen.

‘De jonheeren zijn te vroeg,’ stelde hij vast. ‘Stuur ze toch maar direct naar binnen, Wisse, voordat ze zich bedenken en er-
vandoor gaan.’

‘Daar zijn ze vast en zeker te nieuwsgierig voor, meneer,’ antwoordde de bode met een grijns.

Fabius greep het vel blocnotepapier links van hem op het bureau. Het bevatte de notitie die hij zaterdagmorgen had gemaakt na afloop van de ingelaste raadsvergadering. Pieter Cornelisse, gemeenteraadslid voor de Anti-Revolutionaire Partij, had hem na afloop aan de mouw getrokken.

‘Het centrale kantoor van de Distributiedienst in Sint Laurens gaat uitbreiden, zoals u natuurlijk al weet, burgemeester. De ad-

ministratieve capaciteit moet worden versterkt, omdat door de oorlog goederen nog schaarser worden dan ze al waren.'

'Ik weet het, heer Cornelisse. Het is inderdaad hard nodig, die mensen daar komen om in het werk,' had hij geantwoord. Waarom vond dit raadslid het in hemelsnaam nodig hem te wijzen op zaken die hij al wist? Hij glimlachte bij de herinnering aan de vele schermutselingen die zij inmiddels in de raad hadden gehad. Cornelisse was een aartsconservatief man en vond het eigenlijk maar niets dat de koningin in 1936 de gemeente Oostkapelle had opgezadeld met ene Kaeso Fabius uit het verre Eemnes. Hij mocht dan bij die benoeming met zijn 28 jaar de jongste benoemde burgemeester ooit zijn, maar hij bleek nota bene getrouwd met een vrouw van adellijke afkomst die tot ontzetting van de christelijke raadsleden een mondaine uitstraling had en zich zelden in de kerk liet zien. Nee, Pieter Cornelisse en hij waren geen vrienden en zouden het ook nooit worden. Het kon niet anders of dit praatje was een opstapje tot iets groters. Cornelisse wilde natuurlijk niet meteen met de deur in huis vallen. Waar stuurde de man op aan? 'De advertentie staat overmorgen in de kranten,' had hij met een uitgestreken gezicht geantwoord. Kom maar op met je vraag, Cornelisse. 'En ik hoop niet dat ambtenaren op onze secretarie de behoefte zullen voelen om te verkassen,' had hij eraan toegevoegd.

'Ik ook niet,' had Cornelisse met een minzaam lachje gezegd. 'Maar ik spreek u erop aan omdat ik u wil vragen een goed woordje te doen bij de voorzitter van de Distributiekring, uw collega Van 't Hoff van Sint Laurens. Het gaat over mijn zoon, die zojuist geslaagd is voor hbs B.'

Fabius had hem oprecht verbaasd aangekeken. 'Van harte gefeliciteerd! Dat is een geweldige stap!' Hij meende het. 'Maar ik wil de vreugde niet temperen, heer Cornelisse. Het gaat hier natuurlijk wel om administratieve functies.'

Zo, dacht hij. Het is wel de bedoeling dat u met beide voeten op de grond blijft staan, meneer het raadslid.

‘Het zijn onzekere tijden en een baan is een baan,’ vond Cornelisse. ‘Ik wil niet dat hij over Walcheren gaat zwerven, met die Duitsers overal. En Sint Laurens is letterlijk naast de deur. Co is overigens heel goed met getallen. Hij is secuur en pienter. En geloof me: hij heeft geen rekenmachine nodig.’

Om van hem af te zijn had Fabius geknikt en gezegd: ‘Stuur maar langs.’

Dat kon geen kwaad. Het was algemeen bekend dat Van 't Hoff, zijn collega in Sint Laurens, met de handen in het haar zat door de voortdurende groei van het distributiekantoor in zijn gemeente. En dat was geen wonder: Vlissingen en Middelburg hadden elk hun eigen dienst. Maar Sint Laurens was aangewezen om de administratie voor de overige zeventien gemeenten op Walcheren te verzorgen. Dat mochten dan wel voornamelijk dorpen zijn, in de praktijk betekende het de zorg over 30.000 mensen, terwijl het voor die steden globaal 30.000 en 18.000 inwoners betrof.

Maar nadat hij zijn notitie had opgekrabbeld bleek dat de pas geslaagde Co een vriend had die ook juist was geslaagd en in hetzelfde schuitje zat.

‘Kijk eens aan: twee voor de prijs van één!’ had hij met een knipoog gezegd en daarmee was het gesprek geëindigd.

Fabius keek op het briefje.

Co Cornelisse (Dorpsstraat 32) HBS-B, rekenwonder.

Simon Willemse (Domburgscheweg)

MULO plus Middenstand, steno, typediploma.

De jongens kwamen binnen. Fabius kon een brede glimlach niet onderdrukken. Zoals ze daar bleven staan in de deuropening van zijn burgemeesterskamer: op hun hoede, met keurig gekamde natte haren en een wit overhemd met een stropdas. De jongen met de plusfours en de glimmend gepoetste schoenen zou wel het zoontje van Cornelisse zijn. Beide moeders hebben er flink hun best op gedaan, dacht hij.

Heel even had hij het gevoel in een spiegel te kijken. Zelf had hij er ook zo bij gestaan toen hij in Eemnes ging solliciteren voor een baan op de secretarie. Een blaag van negentien, vers van het atheneum, met de ambitie om het binnen anderhalf jaar of zo te schoppen tot rechterhand van de burgemeester, of minstens van de secretaris.

‘Goedemorgen, burgemeester.’

Aha, Cornelisse junior neemt het voortouw, dacht Fabius. Dat verbaast me niet. Zijn vader zal hem hebben geïnstrueerd hoe hij zich ten opzichte van een burgemeester dient te gedragen. Niet brutaal, maar zeker ook niet te bescheiden. De ander kijkt de kat uit de boom. Is dit het natuurlijke verschil tussen een hbs’er en een muloleerling? Die Simon lijkt me een wat nerveuze jongen, maar die felle blauwe ogen achter dat brilletje missen waarschijnlijk niets. Zo op het eerste gezicht zou hij voor Van ’t Hoff zeker een aanwinst kunnen zijn. Hoe vaak tref je iemand die vers van de mulo komt en al drie zinnige diploma’s voor administratief werk op zak heeft?

‘Het is op verzoek van een van jullie vaders dat ik jullie hier heb uitgenodigd,’ opende hij het gesprek. Hij wees op de twee stoelen voor zijn bureau.

‘Ga zitten en vertel me eens hoe het komt dat jullie pas nu, in 1940, voor een middelbareschooldiploma zijn geslaagd. Jullie zijn duidelijk ouder dan zestien. Ik hoop niet dat jullie een keer of drie zijn blijven zitten?’

Dat was onverwacht een schot in de roos. Het gelaat van Cornelisse junior betrok en op het gezicht van de ander brak een brede glimlach door.

‘Ik heb drie keer een half jaar moeten verzuimen, meneer de burgemeester,’ zei Simon Willemse. ‘Mijn ouders pachten een boerderij aan de Domburgscheweg en daar moest ik bijspringen toen mijn vader ziek was. De knecht was naar Zoutelande vertrokken en mijn ouders konden geen ander krijgen. Maar daarvoor kon ik in de avond lessen volgen in boekhouden en handelskennis en zo.’

‘Dat begrijp ik,’ antwoordde Fabius. ‘Een pachtboerderij is geen vetpot.’

Hij keek Co Cornelisse vragend aan.

‘Ik ben een keer blijven zitten, meneer.’

‘Het was maar een grapje,’ stelde de burgemeester hem gerust. ‘Maar laat ik ter zake komen, jongens. Meester Cornelisse heeft mij gevraagd een goed woordje voor jullie te doen voor een baan. Bij de distributiedienst. Maar voor ik dat kan doen wil ik wel graag wat meer over jullie weten. Je zult begrijpen dat ik bij mijn collega in Sint Laurens niet in mijn hemd wil staan. Het zou gênant zijn als hij me na een week of zo opbelt en roept: wat heb je me nu toch op mijn dak gestuurd, collega!’

De beide jongemannen knikten.

‘Een distributiekantoor is namelijk een instituut waar voornamelijk pennenlikkers werken, bij wijze van spreken. Is dat echt wat jullie willen? Administratief werk? Hele dagen achter een bureau?’

Simon Willemse knikte. ‘Voor mij wel, meneer. Maar ik verwacht ook dat je bij een distributiekantoor een grotere kans hebt op contact met mensen. Anders dan op een handelskantoor of bij een bank.’

‘Dat zou zo kunnen zijn. En u, jongeheer Cornelisse?’

‘Ik heb niet zoveel met administratief gedoe,’ bekende Co Cornelisse. ‘Ik zie meer in natuur- en scheikunde. Ik geloof dat een baan op een laboratorium of zo ook heel interessant kan zijn. Ik draai al een avond per week mee bij de Dienst Luchtbescherming, hier in Oostkapelle, als vrijwilliger. Daar heb ik een speciale auspis voor gekregen. Maar het is oorlog, en vast werk is belangrijk.’

‘Dat zei je vader ook al. Maar je bent wel goed met getallen?’

‘O, zeker. Voor rekenen, wiskunde en economie heb ik altijd goede cijfers gehaald.’

‘Hoe komt het dan dat je een keer hebt gedoubleerd?’

‘Dat was in de tweede klas. Toen had ik nergens zin in en heb ik er met mijn pet naar gegooid. Mijn vader heeft me toen voor straf...’

‘Ik hoef het niet te weten,’ kapte Fabius hem af. ‘Zeg me maar eerst: wat is het kwadraat van 25?’

Het antwoord kwam zonder aarzelen.

De burgemeester knikte tevreden. ‘Ik zal laten telefoneren naar Sint Laurens en zodra we iets horen bezorgt de bode een briefje, in tweevoud. Dorpsstraat 32, toch?’

‘Dat klopt, meneer,’ zei Co Cornelisse, verbaasd dat de burgemeester zo’n detail bij de hand had. ‘Dankuwel.’

Simon Willemse glimlachte breed.

‘Denk jij dat het wat wordt?’ vroeg Co zodra ze voor het bescheiden raadhuis van Oostkapelle stonden.

‘Vast wel. Maar jij hebt dus al een baantje bij de gemeente? Hoe komt het dat ik dat niet weet?’

‘Het heeft weinig om het lijf, Simon. Ik loop mee, dat is alles. En het is eigenlijk geheim.’

Simon knikte. ‘Ik vraag niet verder. Maar onze eerste echte baan? Het zou prachtig zijn. Heb jij er geen vertrouwen in?’

Co haalde de schouders op. ‘O, jawel. Maar ik had helemaal niet verwacht dat hij mijn adres uit zijn hoofd zou weten.’

‘Jullie huisnummer is ook overbodige kennis,’ vond Simon. ‘Iedereen op het dorp weet immers in welk huis meester Cornelisse woont. Het is naast de school. Die bode loopt er met zijn ogen dicht naartoe.’

‘Heb jij verstand van distributiebonnen en zo?’

‘Nee, maar mijn moeder wel. Ze zit er een paar keer per week mee te puzzelen. Ik zal haar vragen of ze me wil laten zien hoe het werkt.’

‘Het kan niet ingewikkeld zijn,’ dacht Co hardop. ‘Alle inwoners in ons land moeten ermee kunnen omgaan, dus het zou oerstom zijn als ze er een moeilijk systeem van hadden gemaakt.’

‘En dan zijn die rotmoffen er ook nog eens bij gekomen. Die moeten ook drie keer per dag eten.’

‘Zij zullen daar wel geen last van hebben, Simon. Volgens mij

hebben ze alles wat ze nodig hebben uit Duitsland meegebracht. Behalve hun eten dan.'

De verlossende boodschap werd al de volgende middag door de gemeentebode bezorgd. Co holde naar de boerderij aan de Domburgscheweg.

'Simon!'

'Hij is boven, op zijn kamertje,' zei Willemse senior bedaard toen Co vol ongeduld de keukendeur openrukte. 'Een goede middag, jonheer Cornelisse...'

'Neem me niet kwalijk. Ik... eh...' stamelde Co. Hij had altijd moeite zijn houding te vinden als hij tegenover Simons vader stond. De man was zo oud dat hij met gemak voor Simons opa kon doorgaan. Co's moeder had hem ooit toegefluisterd dat Simon een nakomertje was. 'Toen Simon werd geboren was zijn vader al ruim over de vijftig. Het eerste kind boven Simon – zijn zus Betje – ging van school af toen Simon kwam. Ze is dus een jaar of twaalf ouder en de overige kinderen Willemse zijn dus nog ouder.'

'Ik heb hier een bericht van burgemeester Van 't Hoff van Sint Laurens over een baantje bij hem op het gemeentehuis,' verklaarde Co. 'Dat wil Simon wel weten, natuurlijk.'

'Is dat zo?'

'We moeten ons komende dinsdag om twee uur bij hem presenteren en onze diploma's meebrengen. Met de cijferlijsten.'

'Dinsdag? De hoeveelste is het dan?'

'De 23^e. Om half drie.'

'Zo... nou, loop maar door naar boven, Piet.'

'Het is Co, meneer.'

'Ook goed,' antwoordde de oude baas afwezig.

Simon hoorde hem de trap opkomen. Hij zat in zijn zolderkamertje aan de achterzijde van de boerderij. Er stonden slechts een ledikant en een oude kast, met een keukentafel onder het kleine

venster geschoven, met daarvoor een stoel met een gevlochten zitting. Op de tafel stond een tweedehands Remington typemachine. Zijn mulodiploma had hij aan de wand geprikt, met vier punaises precies in de hoeken.

‘Ik heb nieuws!’ riep Co al halverwege de trap. ‘Komende dinsdag worden we bij die burgemeester Van ’t Hoff verwacht.’ Hij kwam met een triomfantelijk gebaar het kamertje binnen, legde de brief met Simons naam erop naast de typemachine en streek het papier glad.

‘Half drie,’ las Simon hardop. ‘Geachte heer Willemse! En of ik mijn diploma’s mee wil brengen. Ja, dat is nogal logisch. Nou, dat lijkt me duidelijk, Co. Dat gaan we doen.’

Co liet zich op de rand van het ledikant zakken. ‘Ik ben hier al vaker geweest, Simon. Maar de typemachine is nieuw.’

‘Die heb ik vorige week gekocht. Er stond een advertentie in de krant van een winkel in kantoorpullen, Jilleba, in de Walstraat in Vlissingen. Een Remington, nauwelijks gebruikt, stond er.’

‘Wat kost zo’n ding nou?’

‘Nieuw zeker zeventig gulden, maar dit exemplaar bleek al tien jaar oud. Hij vroeg er twaalf gulden voor. Simon Willemse is wel goed, maar niet gek. Ik liep ermee de deur uit voor tien piek en een pak prachtig wit papier. Het paste allemaal precies op mijn bagagedrager.’

‘Wat ben je aan het typen? Het zal wel snel gaan. Je hebt daar toch een diploma voor? Zoveel aanslagen per minuut of zo?’

‘Ja, dat van een typediploma klopt, maar wat ik zit te typen hoef je niet te weten, Co.’

‘Waarom niet? Is het een liefdesbrief?’

‘Die typ je niet. Nee, het is iets anders. Vraag nu maar niet door.’

Co keek hem aan. ‘Dan begrijp ik het wel, denk ik. Eergisteren heeft iemand hier en daar getypte vellen op een schutting geprikt met giftige opmerkingen over de Duitsers. En een oproep dat we de bezetting niet moeten pikken. Net zo secuur vastgezet met

witte punaises als jouw diploma daar.' Hij lachte vrolijk. 'Je bent erbij, jongen! Betrap!'

Simon zuchtte. 'Ik vind dat ik iets moet doen. Iets! Wat dat dan precies is weet ik nog niet, maar daar kom ik wel uit. Ja, die pamfletten komen bij mij vandaan. Maar nu jij dat weet, vertel het alsjeblieft aan niemand.'

'Je moet gewoon heel voorzichtig zijn,' vond Co. 'Je zou die papieren in Middelburg kunnen ophangen. Dat wil zeggen: op de muren en deuren daar die niet zijn uitgefikt. Dan zoeken ze de dader ook in Middelburg en niet hier.'

'Misschien heb je gelijk. Maar jij bent nu de enige die het weet. Mijn ouders hebben er geen idee van.'

Co dacht na. 'Simon, ik weet dat je een felle donder bent,' zei hij aarzelend. 'Maar het is nu wel oorlog, dus kijk in hemelsnaam uit. Je hebt geen idee wie je kunt vertrouwen, zelfs niet in je directe omgeving. Bovendien, ik weet wel zeker dat niet iedereen in Oostkapelle het met je eens zal zijn. Bij mij thuis en in de rest van de familie is er constant ruzie over de houding tegenover de Duitsers. Vooral als het over de koningin gaat.'

'Hoezo?'

'Dat ze naar Londen is gegaan. Mijn moeder vindt dat een laffe strek. Hoe kun je van onze soldaten verwachten dat ze doorvechten om het land te verdedigen terwijl de koningin ervandoor gaat?'

'En je vader?'

'Mijn vader zegt dat ze een geniale zet heeft gedaan. Nu kan ze van overzee instructies geven. Als de Duitsers haar gevangen hadden genomen was het land helemaal stuurlaarsloos geweest.'

'Dat kan wel zo zijn. Maar dat is niet de enige gedachte waar ik me tegen verzet.'

'Wat is er dan nog meer?'

'De mensen, hier op Walcheren. Ze zijn zo volgzzaam. Ze accepteren de capitulatie zonder een woord van protest. Terwijl Rotterdam en Middelburg in brand zijn geschoten! Met honder-

den slachtoffers! Ze komen niet eens op het idee dat die bezetters hier niets te zoeken hebben en verdreven moeten worden.'

'Maar de koningin is vertrokken! Op die manier heeft ze toch de leiding uit handen gegeven? Is het zo vreemd dat de bevolking de Duitsers als de nieuwe machthebbers ziet? En leert de Bijbel ons niet dat we gehoorzaam moeten zijn aan het gezag? Dat is nu precies de discussie bij mij thuis!'

'De vraag is of dat Duitse gezag wel wettig is. Daar ben ik ook nog niet uit. De een zegt dit en de ander zegt dat. En die Adolf Hitler? Dat is een pure dictator, die denkt over heel Europa de baas te kunnen spelen!'

'Hij is wel gekozen! Door het Duitse volk! Dat zijn democratische verkiezingen geweest.'

Simon greep hem fanatiek bij de arm. 'Geeft dat hem het recht bij de burenen binnen te vallen? En in Denemarken? En Polen? Met een leger waar niemand tegenop kan?'

'Hou jij je grote waffel nou maar,' probeerde Co hem te temperen. 'Je kunt je beter koest houden, Simon Willemse. Die Duitsers hebben een enorm leger uit de grond gestampt, dat kan niemand ontkennen. Maar met zo'n leger komen ook andere Duitsers mee. Met hele grote oren, als je begrijpt wat ik bedoel. Dus zorg jij nou maar dat je niet opvalt met je pamfletten.'

Simon gromde iets onduidelijks.

'Hier, bij jou thuis, maakt het niks uit. En ik? Ik hou mijn mond wel. Maar buiten, op straat, daar moet je uitkijken. Mijn vader zegt dat de Duitsers hier op het dorp genoeg medestanders hebben. En die zijn óók voorzien van grote oren. Snap je?'

Simon balde zijn handen tot vuisten, maar knikte toch dat hij het begreep.

'Zoek iets om je te ontspannen,' adviseerde Co. 'Je voetbalt niet, je doet aan geen enkele sport, zelfs niet aan dammen of schaken. Je zit alleen maar met je snufferd in de boeken en je voert het hoogste woord in de jongelingsvereniging.'

'Ik heb niks met sport.'

HET WAARGEBEURDE VERHAAL VAN VERZETSHELD EN TROUW-MEDEWERKER SIMON WILLEMSE

Onderduiken, bedacht Simon zich op weg naar huis. Hij dacht aan zijn ouders, aan de problemen waarmee zij ongetwijfeld geconfronteerd gingen worden. En hoeveel ze van hem hielden: zodra zij van de eerste schrik bekomen waren zou de twijfel komen of die onderduik wel zo'n goed idee was.

Simon Willemse is 23 jaar wanneer hij in zijn functie als reizend ambtenaar voor het distributiekantoor in het Zeeuwse Sint Laurens bovenaan een lijst komt te staan voor de Duitse Arbeitseinsatz. Eerder weigerde hij pertinent de ariërverklaring te tekenen en in het geheim werkt hij al een aantal jaren voor de verzetskrant *Trouw*. Onderduiken is de enige optie. Maar als onderduiker heeft hij papieren nodig, en distributiebonnen. Zo ontstaat het plan voor een verzetsdaad die niet alleen duizenden onderduikers hulp zal bieden, maar ook *Trouw* financieel zal steunen.

De man in cel 401 is het verhaal van een relatief onbekende verzetsdaad met een enorm impact. Het is een verhaal van moed, trouw en verraad. Met dit boek speldt auteur John Brosens verzetsheld Simon Willemse het lintje op dat hij nooit kreeg of verlangde, maar beslist verdiende.

JOHN BROSENS schrijft romans, thrillers en jeugdboeken. Hij werd genomineerd voor de Thea Beckmanprijs en de Zeeuwse Boekenprijs. Eerder verschenen van hem de waargebeurde oorlogsromans *Sprong naar het duister* en *Partizanen aan de Schelde*.

Uitgeverij Omniboek

NUR 337

